

Pregledni naučni rad
Primljeno: 16. 11. 2016.
Revidirana verzija: 26. 1. 2017.
Prihvaćeno: 1. 2. 2017.

UDK: 343.85:343.91-053.6
174:351.74
doi: 10.5937/nabepo21-12590:

ETIČKA NAČELA POLICIJSKOG RADA U ZAJEDNICI SA MALOLETNIM PRESTUPNICIMA

Milan Delibašić¹

Sažetak: U radu policije prema deci i maloletnicima u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom neophodno je postupanje koje pomaže njihovoj resocijalizaciji i sprečava dalju konfrontaciju sa zakonskim i društvenim normama. Da bi se rešile pojedine etičke dileme koje prate postupanje policijskih službenika prema deci i maloletnicima koji su u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, nužno je da se pri radu sa tom populacijom striktno poštuju sve odredbe međunarodnih instituta o zaštiti prava dece, nacionalna strategijska i akciona dokumenta, zakonska, podzakonska i interna akta. Pri tome, vrlo važnu ulogu imaju poštovanje i puna primena kodeksa policijske etike, odnosno primena njenih načela među kojima su najznačajnija načelo poštovanja ličnosti i opšteg razvoja maloletnog prestupnika i načelo individualnog pristupa. Da bi se to postiglo, neophodna je između ostalog, dodatna i stalna edukacija policijskih službenika o delikatnom pitanju rada sa maloletnim prestupnicima u zajednici i dogradnja i unapređenje normativnog okvira iz tretirane problematike.

Ključne reči: maloletničko prestupništvo, zaštita prava dece i maloletnika u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, policija, kodeks policijske etike, etičke dileme, etička načela.

---

¹ Magistar političkih nauka, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija, Okružni zatvor u Krajujevcu, ozkg.upravnik@uiks.gov.rs.

Uvod

Deca i maloletnici (posebno oni mlađi) postaju izvršioc i krivičnih dela, prekršaja i asocijalnih ponašanja najčešće zbog sinergijskog dejstva dva ili više faktora koji sužavaju mogućnost njihovog razvoja, kao što su: nemarno ili neadekvatno roditeljsko staranje, loši porodični odnosi i uslovi stanovanja, nasilje u porodici, ekonomska tranzicija i siromaštvo, migracione krize, ratna događanja, uticaj vršnjaka i starijih već formiranih kriminalaca i huligana, mas-mediji, IT supkultura, dokolica i odsustvo iz škole, brzina sazrevanja, emocionalna i socijalna nedozrelost, egocentričnost, nasilnički karakter, temperament, inteligencija i mnogi drugi. Takođe, deca i maloletnici mogu da čine navedena protivpravna i protivmoralna dela i kao žrtve zlostavljanja i zanemarivanja, a često mogu biti i svedoci nasilja i krivičnih dela, pa se za sveukupnu navedenu kategoriju navedenih maloletnih lica može reći da su u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom.

Maloletničko prestupništvo predstavlja jedan od značajnijih društvenih problema u Srbiji. U protekloj deceniji došlo je do izvesnih promena u karakteristikama maloletničkog prestupništva, odnosno u fenomenologiji kriminaliteta maloletnika. Obim stagnira, u nekim sredinama čak i opada, ali se zapaža širenje liste krivičnih dela koja čine maloletnici. U strukturi dela koja vrše lica uzrasta 14–18 godina dominiraju već decenijama imovinska krivična dela. Međutim, njihovo učešće poslednjih godina opada, dok su dela protiv života i tela tokom protekle decenije zabeležila osetan porast, da bi se poslednjih godina ustalila sa oko 10%. Nagli rast vidljiv je kod krivičnih dela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, kao i kod krivičnih dela protiv zdravlja ljudi (vezanih za zloupotrebu narkotika).²

Suzbijanje navedenih delikata najčešće iziskuje fizički kontakt između maloletnika, učinioca krivičnog dela i policijskih službenika, koji se, u nekim slučajevima, na osnovu akata koji regulišu oblast suzbijanja maloletničkog prestupništva, može protumačiti kao neprimeren. Pri tome, uvažavajući zahteve za individualizacijom o kojoj je kasnije biti reči, svakom maloletnom prestupniku mora da se priđe na specifičan način. U skladu sa tim, policijski službenici, a pre svih specijalizovani policijski službenici za maloletnike, moraju dobro da prouče, shvate i poznaju sve konvencije o pravima deteta, nacionalna strategijska i akciona dokumenta, zakonska, podzakonska i interna akta, kao i kodeks policijske etike. To je posebno značajno za preventivni rad policije.³

---

2 Đ. Ignjatović, Stanje i tendencije kriminaliteta maloletnika u Srbiji, *Crimen*, vol. V, br. 2/2014, Beograd, str. 193.

3 S. Vuković, Uloga policije u prevenciji delinkventnog ponašanja dece i maloletnika, *Nauka – Bezbednost – Policija*, vol. 10, br. 1/ 2005, str. 97.

Etiketiranje ove populacije dovodi do njihove stigmatizacije i udaljavanja iz društva, umesto da se učini sve ka njihovoj rehabilitaciji i reintegraciji. Naime, ta populacija (naročito deca) značajno se razlikuje od odraslih osoba po nivou razvijenosti i po tome što ih neadekvatno i ugrožavajuće postupanje teže pogađa. Njima je potrebna svrsishodna i neodložna multidisciplinarna podrška dok su još deca, jer se njihova ličnost formira tokom razvojnog procesa u kome deca stiču sposobnost za preuzimanje odgovornosti za svoje potrebe i postupke. Zbog toga je društvo u obavezi da deci obezbedi adekvatnu zaštitu, odnosno poseban sociohumani tretman, a naročito hitno i obazrivo stručno postupanje koje vodi računa o njihovom uzrastu, dostojanstvu, zrelosti i drugim osobinama, što sve ima za cilj preventivno delovanje umesto represivnog. U suprotnom, ako deca i maloletnici nastave da budu kriminalizovani dok im je istovremeno uskraćena mogućnost za resocijalizaciju koju zaslužuju, stvorice se uslovi da se protivzakonito ponašaju i kada odrastu.

S tim u vezi, cilj ovog rada je da utvrdi nivo uticaja teorijskih shvatanja i međunarodnih instituta za zaštitu prava maloletnih učinioaca krivičnih dela (i u odnosu na te institute koegzistentnost i jasnoću pozitivnih pravnih propisa) na socioetičke uzanse rada policijskih službenika u postupanju prema deci i maloletnicima, a samim tim i na marginalizaciju nasilja i maloletničkog prestupništva u zajednici. Drugačije rečeno, težilo se odgovoriti na pitanje: u kojoj meri praktično postoji, kakva je i čime se odlikuje socijalno-etička priroda policijskog rada sa maloletnim prestupnicima u kontekstu osnovnih etičkih načela.

1. Međunarodni instituti i pozitivni pravni propisi kao faktori uticaja na socioetičke uzanse rada policijskih službenika u postupanju prema deci i maloletnicima

Postoji veliki broj međunarodnih instituta (konvencije, preporuke, pravila i smernice) koje su doneli Organizacija ujedinjenih nacija, Savet Evrope i Evropska unija, a tiču se zaštite prava dece i maloletnika. Ti instituti su, bez obzira na nivo formalnopravne obaveznosti, značajni postulati u vidu minimalnih standarda za izradu nacionalnih zakonskih, podzakonskih i internih propisa koji se tiču postupanja policijskih službenika prema deci i maloletnicima u kontaktu i/ili u sukobu sa zakonom, a samim tim i socioetičkih aspekata tog postupanja. Među najznačajnijim institutima izdvajaju se Konvencija UN o pravima deteta i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

*Konvencija UN o pravima deteta*⁴ vrlo uopšteno i sveobuhvatno definiše prava deteta, pa i u oblasti dece u kontaktu i/ili u sukobu sa zakonom. Ona

⁴ Usvojena Rezolucijom 44/25 Generalne skupštine UN od 20. 11. 1989, a kod nas je ratifikovana *Zakonom o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta*, Službeni

počiva na četiri osnovna principa iz kojih proističu svi članovi: nediskriminacija, najbolji interes deteta, pravo na život, opstanak i razvoj, i participacija dece. Konvencija ističe da je dete aktivni titular određenog korpusa prava kao i odrasli, uz garanciju specifičnog položaja koji je moderiran njegovim razvojnim potrebama za obrazovanjem, staranjem, bezbednošću i zaštitom, slobodom izražavanja mišljenja, kao i pravom na dostojanstvo i blagostanje, koji su na vrhu vrednosti koje se ovom konvencijom štite.

*Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*⁵ ne donosi kvalitativno nove odrednice u odnosu na postojeće međunarodne institute, ali je veoma značajna za oblast maloletničkog prestupništva. To se pre svega može videti u članovima 5, 6 i 14.

U članu 5, koji propisuje pravo na slobodu i sigurnost, predviđeno je da niko ne može biti lišen slobode osim u slučajevima koji su striktno propisani zakonom, s tim da stav 1 tačka d predviđa da, u slučaju maloletnih lica, lišenje slobode može da usledi samo na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora, odnosno radi privođenja nadležnom organu. Zatim, član 6 predviđa da svako lice ima pravo na pravično suđenje, pri čemu svako (pa i maloletnik) ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Pri tome, štampa i javnost se mogu isključiti, bilo u celosti, bilo delimično, kada to zahtevaju interesi zaštite maloletnika. U članu 14 stoji da se uživanje prava i sloboda obezbeđuje bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status, što se može odnositi i na maloletnike.

---

list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 15/90 i Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, br. 4/96. Navedenu Konvenciju prati i nadograđuje veći broj naknadno donetih pravila, preporuka i smernica kao što su: Standardna minimalna pravila UN za maloletničko pravosuđe, Pekinška pravila (1985); Smernice UN za prevenciju maloletničke delikvencije, Rijadske smernice (1990); Pravila UN o zaštiti maloletnika lišenih slobode, Havanska pravila (1990); Smernice za tretman maloletnika u okviru maloletničkog pravosuđa, Bečke smernice (1997); Standardna minimalna pravila UN za mere alternativne institucionalnom tretmanu, Tokijska pravila (1990); Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966) i dr.

⁵ Doneta u Rimu 1950. godine. Navedenu Konvenciju prati i nadograđuje veći broj naknadno donetih pravila, preporuka i smernica kao što su: Preporuka Saveta Evrope o društvenoj reakciji na maloletničku delikvenciju (1987); Preporuka o društvenoj reakciji na maloletničku delikvenciju kod mladih osoba iz migrantskih porodica (1988); Evropska konvencija o ostvarivanju dečjih prava (1996); Preporuka o značaju rane psihosocijalne intervencije za prevenciju kriminaliteta (2000); Preporuka o novim tendencijama u suzbijanju maloletničke delinkvencije i o ulozi maloletničkog pravosuđa (2003); Preporuka Saveta Evrope o pravilima o sankcijama i merama za maloletnike (2008); Smernice Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta (2011) i dr.

Na nacionalnom nivou potrebno je prvo pomenuti da je u cilju podrške implementacije odredaba *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično-pravnoj zaštiti maloletnih lica*⁶, usmerenih ka najboljem interesu deteta, sredinom 2006. godine doneto *Uputstvo o postupanju policijskih službenika prema maloletnim i mlađim punoletnim licima*.⁷ To je prvi podzakonski akt Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije koji reguliše postupanje policijskih službenika u statusu ovlašćenih službenika, prilikom preduzimanja mera i radnji na sprečavanju i suzbijanju krivičnih dela i prekršaja za koja su osumnjičeni deca, maloletnici i mlađa punoletna lica, i to pojedinačno prema svakoj podgrupi navedene populacije. Uputstvo je rezultat neposredne saradnje Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike Republike Srbije, beogradske kancelarije UNICEF-a, Centra za prava deteta i Pravosudnog centra za obuku i stručno usavršavanje u Beogradu.

S ciljem obezbeđivanja nesmetane i što efikasnije međuresorske saradnje na polju realizacije državnih mera za podsticanje fizičkog i psihičkog oporavka deteta, žrtve nasilja, i njegovu socijalnu reintegraciju, u skladu sa *Nacionalnim planom akcije za decu*⁸ za period do 2015. godine, kao i sa osnovnim principima i smernicama iz *Opšteg protokola za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*,⁹ Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije je krajem 2006. godine donelo *Posebni protokol o postupanju policijskih službenika u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja*¹⁰ (u daljem tekstu *Posebni protokol*). U uvodnom delu tog protokola naglašava se da je pomenuti protokol sačinjen u skladu sa odredbama *Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*¹¹, *Uputstva o policijskoj etici i načinu obavljanja poslova policije*¹² i *Evropskog kodeksa policijske etike – Preporukama (2001)*¹⁰¹³ Komiteta ministara Saveta Evrope.

---

6 *Sl. glasnik RS*, br. 85/2005.

7 <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/zlostavljanje/Uputstvo%20postupanje%20policija.pdf> (1. 3. 2016).

8 Savet za prava deteta Vlade Srbije: Nacionalni plan akcije za decu [online], dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/decaipolicija.nsf/Nacionalni_plan_akcije_za_decu_cir.pdf (11. 3. 2016). Nacionalni plan akcije za decu je izrađen tako da u potpunosti poštuje četiri osnovna principa iz kojih proističu svi članovi *Konvencije UN o pravima deteta*: 1. nediskriminacija; 2. najbolji interes deteta; 3. pravo na život, opstanak i razvoj; 4. participacija dece, (str. 5).

9 http://www.pravadeteta.com/attachments/653_286_OPSTI%20PROTOKOL.pdf (3. 3. 2016)

10 [https://www.unicef.org/serbia/Posebni_protokol_-_MUP\(1\).pdf](https://www.unicef.org/serbia/Posebni_protokol_-_MUP(1).pdf) (13. 3. 2016).

11 http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf (27. 2. 2016).

12 *Sl. glasnik RS*, br. 43/2003.

13 Savet Evrope, Komitet ministara: *Evropski kodeks policijske etike*, Preporuka (2001)10 koju je usvojio Komitet 19.09.2001. godine, na 765. sastanku zamenika ministara [online], dostupno na: http://www.defendologija.com/latinica/propisi/evropski_kodeks_policijske_etike.htm (17. 4. 2016).

U glavi 4 *Posebnog protokola*, koji reguliše proces zaštite maloletnih lica (dece i maloletnika), stoji da će se posebna pažnja obrati na: 1. prepoznavanje slučajeva zlostavljanja i/ili zanemarivanja; 2. poštovanje procedura za postupanje po prijemu prijave ili otkrivanju zlostavljanja i/ili zanemarivanja; 3. procenu rizika, stanja i potreba, naročito u slučajevima intervencije patrole policije po prijavi građana; 4. koordinirane aktivnosti sa ostalim činiocima procesa u smeru pružanja usluga i sprovođenja mera za zaštitu maloletnih lica.

Postupanje policije u slučajevima kada postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično delo ili prekršaj sa elementima zlostavljanja i zanemarivanja detaljno je definisano u glavi 5 *Posebnog protokola*, čime se pruža okvir za dobru praksu i podstiče unapređenje standarda zaštite prava maloletnih lica uz uvažavanje međunarodnih normi i standarda.

Radi daljeg unapređenja postupanja i profesionalnog odnosa prema deci u kontaktu i/ili u sukobu sa zakonom, u kome policijski službenici moraju da uvažavaju i poštuju osobenosti dečje ličnosti, razvojne mogućnosti deteta, individualizaciju i kreativnost u svakom konkretnom slučaju, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije donelo je 2007. godine instrukciju pod nazivom *Deca i policija – Psihološki i etički aspekti uspostavljanja odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom*¹⁴. U njoj decidirano stoji da strogo poštovanje autonomnosti deteta podrazumeva njegovu pravovremenu, adekvatnu i punu informisanost o pravima, postupcima i procedurama kojima se podvrgava. To, između ostalog, znači i neophodnu zaštitu njegove privatnosti.

Takođe, u instrukciji je istaknuto da bi posebna etička uputstva ili posebni skup etičkih standarda trebalo da:

- stave u fokus uspostavljanje balansa između zahteva bezbednosti i zaštite i promocije prava i interesa dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom;
- unaprede kvalitet samoorganizovanja policije u domenu postupanja prema deci u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom;
- utvrde jasna uputstva za službenike policije angažovane u neposrednom postupanju prema deci u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom;
- utvrde procedure za postupanje u slučajevima kršenja etičkog kodeksa službe;
- promovišu i uvedu u primenu najviše profesionalne etičke standarde i time doprinesu podizanju društvenog ugleda službe, organizacije i profesije policajca.¹⁵

---

¹⁴ [online], dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_cir/decaipolicija.nsf/Deca_i_policija_cir.pdf

¹⁵ *Ibidem*, str. 39.

2. Kodeks policijske etike i etička načela policijskog rada sa maloletnim prestupnicima

Pored striktnog zakonskog regulisanja, primena policijskih ovlašćenja traži i određene oblike moralne regulacije.¹⁶ Ponašanje pripadnika policijske organizacije ne prati se samo u njihovom svakodnevnom odnosu prema građanima, već u odnosu prema društvu u celini, ali i prema kolegama sa kojima saraduju, bilo u policijskoj organizaciji ili izvan nje. Iz tog razloga postoji potreba da se sistem moralnih dužnosti pripadnika policije, kao deo profesionalne etike, normira u vidu etičkog kodeksa od međunarodnog prema nacionalnom nivou.

Kodeks policijske etike „jednim delom predstavlja listu obrazaca ponašanja i postupaka policijskih službenika koje od njih, nezavisno od pravnih propisa, očekuje društvo i kolektiv profesije. Naravno da društvo od policijskih službenika očekuje poštovanje zakonske regulative, a njegov kolektiv poštovanje podzakonskih i internih propisa, ali ovde je reč o poštovanju ‘viših’ vrednosti, uz maksimalno iskazivanje humanosti u radu“.¹⁷

Kako ne bi izneverila poverenje javnosti, policija mora da se pridržava kodeksa profesionalnog ponašanja i da demonstrira: profesionalizam i integritet. Njen kodeks bi trebalo da odslikava najviše etičke vrednosti, izražene kroz zabrane i imperativne policijskog rada.¹⁸ Stoga je Komitet ministara Saveta Evrope na osnovu Preporuke (2001)10 doneo Kodeks ponašanja za policajce¹⁹ i Evropski kodeks policijske etike²⁰.

Kodeks ponašanja za policajce pripada kategoriji instrumenata koje daju autoritativne smernice vladama, a odnose se na ljudska prava i krivično pravo. On propisuje odgovornost za obavljanje dužnosti policajca uz puno poštovanje ljudskih prava i dostojanstva. Istovremeno, policijska upotreba sile ograničena je na slučajeve u kojima je to apsolutno potrebno za postizanje legitimnih ciljeva primene prava. Upotreba vatrenog oružja smatra se krajnjom merom. Kodeks, naravno, predviđa i zabranu mučenja, nečovečnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja i precizira obavezu zaštite zdravlja lica lišenih slo-

---

16 Perović, A. M, *Uvod u etiku*, Savez pedagoških društava Vojvodine, Novi Sad, 2003, str. 114.

17 Lj. Stajić, S. Mijalković, S. Stanarević, *Bezbednosna kultura*, drugo izdanje, Draganić, Beograd, 2005, str. 196.

18 Vodič za demokratski rad policije, sastanak OEBS-a u Kopenhagenu 1990, str. 13 [online], dostupno na: <http://www.osce.org/sr/secretariat/23808?download=true> (12. 4. 2016).

19 Usvojen Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, broj 34/169 od 17. 12. 1979.

20 Savet Evrope, Komitet ministara: Evropski kodeks policijske etike, Preporuka (2001)10 koju je usvojio Komitet 19. 9. 2001. godine, na 765. sastanku zamenika ministara [online], dostupno na: http://www.defendologija.com/latinica/propisi/evropski_kodeks_policijske_etike.htm (17. 4. 2016).

bode, borbu protiv mita i korupcije, zaštitu poverljivih podataka i poštovanje zakonitog postupanja uopšte.²¹

Navedeni kodeks nije obavezujući, ali je ugrađen u mnoge nacionalne kodekse policijske etike. Takođe, *Kodeks* je dopunjen naknadno donetim međunarodnim dokumentima kao što su: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka,²² Deklaracija o osnovnim principima pravde za žrtve kriminalnih delatnosti (zločina) i žrtve zloupotrebe vlasti²³ i Osnovni principi upotrebe sile i vatrenog oružja.²⁴

Evropskim kodeksom policijske etike definisani su: 1) ciljevi policije; 2) pravni osnov policije u uslovima vladavine prava; 3) policija i krivično-sudski sistem; 4) organizacione strukture policije (opšti deo, kvalifikacije, regrutovanje i zadržavanje u službi radnika policije, obuka pripadnika policije, prava pripadnika policije); 5) smernice za policijsku akciju/intervenciju – opšti principi i posebne situacije; 6) odgovornost i kontrola policije; 7) istraživanje i međunarodna saradnja.

Kada je reč o nacionalnom nivou, najpre je potrebno pomenuti *Uputstvo o policijskoj etici i načinu obavljanja poslova policije*²⁵ koje je doneto u skladu sa *Evropskim kodeksom policijske etike*. Tako je u stavu 3 tačka 6 navedeno da policija obezbeđuje objektivnu i poštenu policijsku istragu, obzirnu i primerenu posebnim potrebama određenih lica, kao što su deca i drugi maloletnici, žene i pripadnici manjinskih grupa, uključujući nacionalne manjine i osetljiva lica. U stavu 2 tačka 7 stoji da policija, bez bilo kakve diskriminacije, obezbeđuje potrebnu podršku, pomoć i informacije žrtvama krivičnih dela. Dalje, u tački 15 stoji da se u svom radu pripadnici Ministarstva rukovode načelom nepristrasnosti u izvršavanju zakona bez obzira na nacionalno ili etničko poreklo, rasu, jezik i društveni položaj onoga na koga zakon treba primeniti, na njegova politička, verska i filozofska uverenja, ili na njegove godine, bračno stanje, pol, ili kakvu fizičku ili psihičku manu.

U članu 19 stoji da u skladu sa zakonom, policija licu lišenom slobode odmah saopštava sve propisane podatke koji se na to lišavanje slobode odnose, dok stav 4 ovog člana predviđa da se lica lišena slobode odvajaju od drugih lica, a da se međusobno odvajaju žene i muškarci lišeni slobode, kao i maloletna i punoletna lica lišena slobode. U članu 28 stoji da je dužnost pripadnika

---

21 N. Avramović, M. Marković, Harmonizacija prava policije Republike Srbije sa evropskim standardima u oblasti zaštite ljudskih prava, *Pravo – teorija i praksa*, vol. 27, br. 11–12/2010, Novi Sad, str. 48.

22 Doneta Rezolucijom Generalne skupštine OUN broj 39/46 od 10. 12. 1984. godine u Njujorku.

23 Usvojena Rezolucijom Generalne skupštine OUN broj 40/34 od 29. 11. 1985.

24 Usvojeno na Osmom kongresu OUN za prevenciju kriminala i tretmana prestupnika, 7. 12. 1990.

25 *Sl. glasnik RS*, br. 41/2003.

policije da tokom rada razvijaju svoje lične sposobnosti kojima se ispoljava ispravno rasuđivanje, otvoren stav, zrelost, poštenje, komunikativnost i, gde je potrebno, veština predvođenja i upravljanja. U smislu stava 1 te tačke, pripadnici policije razvijaju i svoje lične sposobnosti za razumevanje društva kome služe, a naročito društvenih, kulturnih i pitanja lokalne zajednice.

Osloncem na više međunarodnih instituta, a radi ostvarivanja najviših nacionalnih i međunarodnih standarda policijskog postupanja i podrške vladavini prava, Vlada Republike Srbije je 2006. godine donela *Kodeks policijske etike*²⁶ kao odvojeni i nadograđeni etički institut u odnosu na *Uputstvo o policijskoj etici i načinu obavljanja poslova policije* iz 2003. godine. U novom kodeksu se između ostalog ističu: „a) zakonitost u radu i vladavina prava (čl. 2–5), b) pravo na život, zabrana mučenja i prinude, nepristrasnost, antidiskriminacija, poštovanje ličnosti i privatnosti (čl. 33–36), v) nepristrasne policijske istrage, poseban odnos prema socijalno ranjivim grupama i uhapšenim licima u detenciji policije (čl. 40–42), g) odgovornost i kontrola rada.“²⁷

Naime, da ne bi dolazilo do moralnog fenomena kajanja, izraza samosukobljenosti policijskih službenika kao ljudi i kao profesionalaca, u nacionalnom kanonu policijske etike je kodifikovan čitav niz etičkih načela, takođe u skladu sa *Evropskim kodeksom policijske etike*. Međutim pored Kodeksa policijske etike, zaposleni u Ministarstvu unutrašnjih poslova trebalo bi da se pridržavaju i *Kodeksa ponašanja državnih službenika*²⁸ jer ponašanje suprotno odredbama tog kodeksa predstavlja povredu radnih dužnosti.

Načelo poštovanja ličnosti i opšteg razvoja maloletnog prestupnika. Navedeno načelo u postupanju prema deci i maloletnicima podrazumeva puno poštovanje i uvažavanje svake osobe, njenog ličnog dostojanstva i nedopustivost negativne diskriminacije. Policijski službenici u postupku sa decom i maloletnicima moraju da poštuju i promovišu njihova prava da sami donose odluke i prave izbore, a to je moguće ukoliko se u društvu promovišu socijalna pravda i jednakost mladih ljudi, uz poštovanje razlika i etničko-kulturološke raznolikosti²⁹.

Kada se radi o maloletnom licu, policijski službenici moraju izbegavati svaku fizičku i psihološku povredu deteta.³⁰ Ne smeju dozvoliti ometanje nje-

---

26 *Sl. Glasnik RS*, br. 92/2006.

27 Ž. Nikač, Policija u zaštiti ljudskih prava i građanskih sloboda, *TEME*, vol. 37, br. 4/2013, Niš, str. 1679.

28 *Sl. glasnik RS*, br. 29/2008.

29 M. Delibašić, *Etički aspekti policijskog rada sa maloletnim prestupnicima*, Magistarska teza, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2010, str. 77.

30 Poštovanje ljudskih prava, a posebno prava deteta i njegove privatnosti, iskorenjavanje svih vidova fizičkog i psihičkog nasilja nad decom, pa i od strane policije, istaknuti su kao prioriteta Saveta Evrope na Trećem samitu šefova država u Varšavi 2006. godine. Ti prioriteta operacionalizovani su kroz program *Izgradnja Evrope za decu i sa decom* i od velikog

govog redovnog funkcionisanja i razvoja u porodici, školi i društvu. U isto vreme, oni moraju da poštuju, uvažavaju i promovišu prava i najbolje interese deteta i maloletnika i da ujedno poštuju zakon i vrednosti lokalne zajednice,³¹ pa čak i da ih aktivno zastupaju ukoliko porodica nije u mogućnosti da to čini. Tokom profesionalnog odnosa prema detetu i maloletniku policijski službenik mora da uvažava i poštuje osobenosti dečje ličnosti, ali i razvojne mogućnosti deteta. Dakle, policijski službenik mora posmatrati svako dete kao posebnu individuu. Ako to ne čini, njegov plan aktivnosti će u startu biti neefektivan i neefikasan. U postupanju prema maloletnom prestupniku, uz policijskog službenika, pojavljuju se u različitim ulogama i socijalni radnici, tužioci i sudije, pa bi policijski službenik i sa njima trebalo da neguje poverenje i uvažavanje, što će unaprediti i status samog deteta prema kojem postupaju. Dakle, policijski službenik bi trebalo da bude deo timske, interdisciplinarne saradnje, sa jasno definisanim zadacima, utvrđenom procedurom i izraženim afinitetima za rad sa decom i maloletnicima.³²

Takođe, treba poštovati pravo deteta i maloletnika, njegovog roditelja ili staratelja, da ne pristane na određene procedure, odnosno poštovati njihovu autonomnost,³³ a ujedno i podsticati njihovo učešće i postepeno prebacivanje odgovornosti na njih same. To naročito važi za radu sa decom, kada policijski službenik:

- 1) prema detetu mora da se odnosi kao prema pojedincu izbegavajući da vrši psihosocijalnu kvalifikaciju njegove ličnosti;
- 2) mora da ohrabri dete da saraduje u procesu rešavanja problema;
- 3) tokom intervencije treba da otkrije i koristi potencijale deteta;
- 4) treba da dâ sve od sebe kako bi rešio problem;
- 5) treba da uvažava i neguje dostojanstvo deteta.³⁴

Načelo individualnog pristupa. Policijski službenici moraju da poseduju sposobnost bezrezervnog prilagođavanja potrebama i mogućnostima svakog deteta s kojim su u službenom kontaktu. Svako dete i maloletnika policijski službenik mora da posmatra kao posebnu individuu kako bio njegov plan postupanja bio efektivan i efikasan. Pri tome, postupanje policijskog službenika ne treba da bude proceduralno i šablonsko – veoma je bitna kreativnost u svakom konkretnom slučaju. Takav etički zahtev se stručno naziva *individualizacija*. Iz toga proističe i nužnost da se dete i maloletnik posmatraju u sklad-

---

su značaja za budućnost i stabilnost jedinstvene Evrope za koju je čvrsto opredeljena i Republika Srbija.

31 V. Kolesarić, *Neki psihologijski aspekti etike u istraživanju s decom*, Edicija Dijete i društvo, sveska 1/5, Zagreb, 2003, str. 31.

32 M. Delibašić, *Opus citatum*, str. 78–79.

33 P. Foot, *Moral Dilemmas*, Oxford University Press, Oxford, 2003, str. 88.

34 M. Delibašić, *Opus citatum*, str. 90.

nom okruženju porodice i lokalne zajednice. Ako policijski službenik deluje u otklanjanju moralnih dilema u poznatom ambijentu, trebalo bi da nastupi kao svojevrsni socijalni inženjer i reaguje na potrebe i mogućnosti svih zainteresovanih strana u konkretnom slučaju. Radi uspostavljanja svrsishodnog odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom, neophodno je poštovati detetovo samoodređenje i samoopredeljenje, pa čak i u zakonski veoma restriktivnim uslovima. Kada su u pitanju policijski službenici, oni ne mogu kvalitetno obaviti tako zahtevan posao ukoliko sa decom i maloletnicima ne uspostave i ne održavaju jasne profesionalne odnose, uz svojevrsan individualni pristup. Isto važi i za njihove roditelje, usvojioce ili staraoce. U suprotnom se značajno umanjuje objektivnost policijskog službenika, a moguć je i sukob interesa, pa čak i protivzakonita eksploatacija dece i maloletnika ukoliko službenik s njima stupi u privatne odnose.³⁵

Etički aspekt individualnog postupanja prema deci i maloletnicima u kontaktu ili u sukobu sa zakonom ne može se unaprediti bez etičke odgovornosti prema profesiji, ali i bez pravilnog odnosa policijskih službenika prema sebi kao stručnjacima. Bez toga, kao ni bez stalnog poboljšanja profesionalne kompetentnosti, ne može se ostvariti puno poštovanje prava deteta i maloletnika. Obaveza rukovodioca u organizacionim delovima policije jeste da procene da li je plan intervencije u svakom konkretnom slučaju dobar, da li je individualni pristup detetu ili maloletniku bio zakonski osnovan, te da li je predloženo adekvatno rešenje moguće problematične situacije. U tom cilju rukovodioci u policiji moraju biti osposobljeni da razlikuju zanemarivanje deteta i maloletnika od strane zaduženog policijskog službenika od završetka profesionalnog odnosa sa detetom ili maloletnikom. Ukoliko postoji dilema te vrste, dete i maloletnik neće biti pripremljeni za transfer, tj. za završetak intervencije.³⁶

Sloboda izbora u pronalaženju najsvrsishodnijeg rešenja. U instruktivnim dokumentima za postupanje policijskih službenika prema deci i maloletnicima koje je usvojio MUP Republike Srbije (uz preporuke OEBS-a za demokratsko postupanje policije)³⁷ podvučeno je da je razgovor najprirodniji i najpopularniji način uspostavljanja i negovanja profesionalnih odnosa između stručnjaka i osobe sa kojom on radi. U ovom slučaju to su specijalizovani policijski službenici i deca i maloletnici u kontaktu i/ili u sukobu sa zakonom. Razgovor predstavlja i dobar način da se utvrde potrebe i mogućnosti za pružanje podrške i pomoći detetu ili maloletniku radi prevazilaženja posledica i

---

35 *Ibidem*, str. 82–83.

36 *Ibidem*, str. 86.

37 Države moraju da obezbede zakonodavne i strukturne uslove za funkcionalne odnose između policije, administrativnih vlasti, drugih elemenata pravosudnog sistema, kao i za zajednice u kojima policija radi kako bi se obezbedio efektivan, efikasan i pravičan rad policije. Više o tome: *Vodič za demokratski rad policije*, sastanak OEBS-a u Kopenhagenu, 1990.

podsticanja daljeg razvoja i socijalizacije, kao i prevazilaženja mogućih moralnih dilema, uz slobodu izbora u pronalaženju najsvrsishodnijih rešenja kako se one ne bi nepotrebno ponavljale.³⁸

Slobodu izbora u pronalaženju najsvrsishodnijeg rešenja vidimo, na primer, u situacijama kada je neophodno prisustvo stručnog lica organa starateljstva. To prisustvo se ne obezbeđuje samo kada su roditelj ili usvojiac nedostupni, već i u drugim slučajevima: kada ovlašćena službena lica procene da prisustvo roditelja ili usvojioca nije u skladu sa najboljim interesom deteta, u slučajevima izvršenja krivičnih dela na štetu deteta, kada se proceni da bi to prisustvo bilo iritirajuće za dete i da bi se time u velikoj meri ugrozilo izvršenje zadatka, i sl. Ukoliko u takvim situacijama nije moguće obezbediti prisustvo stručnog lica organa starateljstva, obezbeđuje se prisustvo drugog poslovno sposobnog lica koje ima iskustva u radu sa decom i koje nije zaposleno u policiji ni umešano u krivično delo – odgovornog lica ustanove za smeštaj korisnika, psihologa ili pedagoga škole koju dete pohađa i sl. Takođe, izbor najsvrsishodnijeg rešenja igra veliku ulogu ako je dete pobešlo od kuće ili iz ustanove čiji je korisnik, ili ako je ono u alkoholisanom stanju ili u apstinencijalnoj krizi.³⁹

Načelo suočavanja sa profesionalnom tajnom. Strogo poštovanje autonomnosti dece i maloletnika podrazumeva njihovu pravovremenu, adekvatnu i punu informisanost o pravima, postupcima i procedurama kojima se podvrgavaju. To, između ostalog, znači i neophodnu zaštitu njegove privatnosti koja može biti ograničena. Pri tome, policijski službenik bi trebalo prevashodno da detetu i maloletniku, odnosno njegovim roditeljima, usvojiocima ili starateljima objasni sve razloge ograničenja u domenu privatnosti, odnosno da se rukovodi time da može da obelodani samo neophodne informacije.

Dakle, navedenim načelima, ali i obavezujućim, jasnim i preciznim zakonskim normama, policija se mora rukovoditi u postupanju prema deci i maloletnicima, odnosno tokom prikupljanja podataka o njegovoj ličnosti, porodici, starateljima ili usvojiteljima. Podaci o maloletnicima koji se pojavljuju u svojstvu učinioca krivičnih dela ili prekršaja, odnosno u svojstvu oštećenih tim delima, vode se odvojeno od podataka o drugim licima. To znači da je pre, tokom i posle postupanja prema deci i maloletnicima policijski službenik dužan da čuva privatnost i poverljivost informacija o njima, postojeće podatke i odgovarajuća dokumenta. Sve to, on bi trebalo da uradi bez zloupotrebe uticaja i iskorišćavanja položaja u policiji za uznemiravanje deteta, maloletnika, roditelja ili staratelja i pridobijanje imovinske koristi. U rešavanju pojedinih problema, policijski službenik će se obratiti sa pomoć ili mišljenje drugim kolegama unutar ili izvan policijske organizacije. To ne govori o njegovoj nekompetentnosti, već o etičkoj zrelosti koja može samo da koristi prilikom po-

---

38 *Ibidem*, str. 92–94.

39 *Ibidem*, str. 95–96.

stupanja prema detetu ili maloletniku. Konsultovane kolege su takođe dužne da čuvaju profesionalnu tajnu.

Načelo razumevanja i podsticanja. U postupku utvrđivanja činjenica kod zlostavljanja vrlo je važno da specijalizovani policijski službenici slede propisane etičko-metodološke dimenzije intervjua jer je rad sa decom i maloletnim licima složeniji i delikatniji od rada sa punoletnim licima. Međutim, postavlja se pitanje do koje je mere maloletno lice, a pogotovu dete, u stanju da obezbedi validan i pouzdan iskaz. Zato policijski službenik mora da pokaže krajnje razumevanje prema detetu, da ga podstiče na pravi način kako bi došao do potrebnih validnih informacija. Zato se radi veće validnosti iskaza dece i maloletnika pristupa specijalnim načinima uzimanja podataka i grupisanja utisaka o tom licu i toj situaciji. Postoji više tehnika intervjua koje se koriste ili bi trebalo da se koriste u radu sa maloletnim licima. *Intervju za procenu – dijagnostički intervju* koristi se u različitim formama u radu sa decom svedocima i žrtvama zlostavljanja, u postupku utvrđivanja podobnosti roditelja, razvoda roditelja. *Intervju za promenu i razrešenje problema – psihoterapeutski intervju* treba da pomogne detetu ili maloletnom licu da izađe na kraj sa traumatičnim događajima, da se preispita i reorganizuje misli i osećanja, učvrsti prihvatljive forme ponašanja. Ta vrsta intervjua se vrši na osnovu obavljene procene, a fokus je na trajnijim problemima ili potencijalima deteta, odnosno maloletnog lica, a policajci motivišu dete u sukobu sa zakonom da se odluči za ovaj vid intervjua. *Motivacioni intervju* je jedan od faktora u promeni delinkventnog ponašanja maloletnog učinioca, jer između ostalog pomaže da on uoči vrednosti sopstvene promene, da stvori svest o tome šta dobija, a šta u suprotnom gubi, da inicira veru u uspeh, proceni odnos snaga između podrške i prepreka itd. Taj intervju se najviše koristi u razgovoru sa zavisnicima, kada se teži da se pokaže razumevanje za njihovu situaciju i da se maloletnici podstaknu na samoangažovanje u rešavanju problema. *Istražni intervju* koristi se u procedurama za prikupljanje i vrednovanje podataka, činjenica i dokaza o krivičnom delu. Značajan je kada evidentno nastojanje osumnjičenog da prikrije ili umanji stepen odgovornosti i često može da bude na granici etičkih načela. *Intervju sa roditeljima* koristi se za dobijanje potpunije slike o maloletniku i odvija sa najmanje jednim roditeljem, starateljem, usvojiteljem. Sa detetom se mora razgovarati u prisustvu roditelja, staratelja, usvojitelja, i to ima funkciju pripreme deteta za validniji razgovor. *Forenzički intervju* koristi se za prikupljanje činjenica, tj. validnih dokaza o eventualnom krivičnom delu i sadrži posebne strategije koje treba da pomognu detetu da poboljša svoje sećanje, što povećava pouzdanost i validnost iskaza deteta, odnosno maloletnog lica. U tu svrhu napravljeni su i posebni protokoli za tok vođenja forenzičkog intervjua. *Intervju sa detetom u kriznim situacijama* jeste kombinacija forenzičkog i terapeutskog intervjua. Usmeren je na procenu reakcije maloletnog lica na neposrednu situaciju, ali i na razmatranje i prihvatanje njihovog reagovanja na

dogadjaj, uz pružanje pomoći u smirivanju, smanjenju posttraumatskog stresa, uspostavljanju osećaja sigurnosti, kontrole nad situacijom, normalizovanjem tekućih reakcija deteta i pripremu za prevazilaženje sličnih situacija. Takav intervju se koristi kao inicijalni instrument za rad sa traumatizovanom decom već od njihove treće godine, za decu koja su svedoci ubistva, samoubistva, silovanja, smrti, nasilničkog napada, kidnapovanja i dr.⁴⁰

Načelo saradnje sa drugim službama. To načelo je neizostavno u projektima prevencije maloletničkog prestupništva u lokalnoj zajednici.⁴¹ Naime, korišćenje resursa zajednice i saradnja sa drugim službama nemaju alternativu. Policija mora da gradi partnerstvo sa građanima, medijima, institucijama, inspeksijskim organima, lokalnom samoupravom, školskim upravama, sudovima, zatvorima, centrima za socijalni rad i drugim službama.⁴² Iskustvo pokazuje da je svrsishodno formirati stručne timove policijskih službenika za intenzivan rad sa decom kod koje je evidentiran ozbiljan poremećaj u ponašanju po prijavama pedagoško-psiholoških službi škola i roditelja, zatim rad sa maloletnicima u saradnji sa Savetovalištem Centra za socijalni rad, kao bi se lakše i pouzdanije otkrivala tendencije u maloletnom prestupništvu i pravovremeno izricale i pravilno određivale vaspitne mere. Za to je neophodno stručno osposobljavanje policije, sudija i zaposlenih u centru za socijalni rad i pravosudnim organima.⁴³

Načelo samokritičnosti i moralnog preispitivanja. Policijski službenici moraju da pronalaze rešenja za etičke dileme u postupanju sa maloletnim prestupnicima i da se prema sopstvenim postupcima i postupcima kolega u policijskoj organizaciji odnose samokritički kako se dileme ne bi nepotrebno ponavljale. Naime, policijski službenici moraju znati da je osnov za izbegavanje neke etičke dileme zapravo izbegavanje dvojnih i višestrukih odnosa sa detetom ili maloletnikom, odnosno sa njegovim roditeljima ili starateljima. Ako stupi u poslovne, prijateljske, pa i romantične odnose sa njima, policijski službenik stvara sukob interesa i umanjuje profesionalnu kompetentnost. Nivo objektivnosti se drastično snižava, a otvaraju se i mogućnosti za eksploataciju i povredu lica sa kojim se radi.⁴⁴

Ako strogo vodi računa o poštovanju stranke i u startu identifikuje uloge i obaveze, policijski službenik će izbeći etičke dileme. To je naročito važno kada on istovremeno radi sa više lica ili službi. On treba ne samo da definiše

---

40 *Ibidem*, str. 98–101.

41 B. Simonović, *Implementacija projekta „Rad policije u zajednici i bezbedna zajednica“ u Kragujevcu*, Kragujevac, 2007, str. 34.

42 M. Froku, *Maloletnička delinkvencija – partnerski rad*, objavljeno u: *Međunarodna konferencija o bezbednosti lokalne zajednice*, Vrnjačka Banja, 2007, str. 56.

43 M. Delibašić, *Opus citatum*, str. 103–104.

44 *Ibidem*, str. 108–109.

ko je stranka, već i da utvrdi obaveze i prava drugih lica koja su zajedno s njim uključena u traganje za rešenjem.⁴⁵

Načelo praštanja i podsticanja razvojnih potencijala. Detetu ili maloletniku u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom potrebno je obezbediti adekvatan položaj kao stranke, uz uvažavanje njegovog mišljenja, ali i praštanja i podsticanja njihovih razvojnih potencijala. U isto vreme, potrebno je na pravi način regulisati otvoreno pitanje nezavisne pravne reprezentacije deteta i maloletnika u svim sudskim i upravnim postupcima koji se njih tiču. Hapšenje i zatvaranje dece i maloletnika trebalo bi da bude poslednja raspoloživa mera, a primat se mora dati principima preusmeravanja, skretanja i restorativnog pravosuđa, sve sa ciljem odvraćanja maloletnika od formalnog sistema krivičnog pravosuđa, koje ih može lako dovesti u situaciju da postanu još veći delinkventi i budući kriminalci.⁴⁶

Zaključak

Međunarodna zajednica čini stalne napore da problematiku zaštite prava dece i maloletnika u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom što detaljnije institucionalizuje, implementira i unapređuje. Pri tome, međunarodni instituti zaštite prava dece naglašavaju potrebu da se ovoj populaciji posveti posebna pažnja i da joj se obezbede minimalne garancije zaštite prava. Na taj način, prava deteta i maloletnika svrstavaju u univerzalne i neotuđive civilizacijske tekovine i kao takva pripadaju korpusu međunarodnog prava i nacionalnim zakonodavnim sistemima u kojima se primenjuju i noveliraju.

Značajno mesto na planu primene međunarodnih i nacionalnih pravnih instituta u oblasti zaštite prava dece i maloletnika i njihovog prestupništva ima policija. Republika Srbija je u toku kontinuiranih reformskih procesa u Ministarstvu unutrašnjih poslova sprovela značajne aktivnosti na planu harmonizacije svog zakonodavnog, podzakonskog i internog pravnog okvira sa međunarodnim institutima iz tretirane problematike, kao preduslov evropskih integracija, i sa intencijom za njenom daljom nadogradnjom. Stoga se u svim stratezijsko-planskim, zakonodavnim, podzakonskim i internim aktima, između ostalog ističe da, pored zakonitog, srazmernog i profesionalnog postupanja, policijski službenici moraju da postupaju i po načelima policijske etike kao dela kodeksa ponašanja svih subjekata zaduženih za problematiku maloletničkog prestupništva.

---

45 K. Urbanc, *Etika i vrijednosti u socijalnom radu*, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, 2002, str. 46.

46 *Ibidem*, str. 113–114.

Vrlo delikatan zadatak u reformi naše policije zasnovanoj na demokratskoj vladavini prava i političkoj i socijalnoj stabilizaciji jeste promena načina razmišljanja policijskih službenika i promena rada policije, kao i dodatno regulisanje pitanja morala tokom profesionalnih odnosa prema deci i maloletnicima, a time i prema starijem građanima i društvu u celini. Naime, nije dovoljno da policijski službenici svoje radnje i aktivnosti prema deci i maloletnicima izvršavaju zakonito, u skladu sa pravilima primene policijskih ovlašćenja, već je potrebno da efektivno i efikasno primenjuju proklamovana etička načela u kodeksima policije etike. Prema toj populaciji moraju postupati obazrivo i hitno, vodeći računa o biološkoj i socijalnoj zrelosti i drugim svojstvima dece i maloletnika. Istovremeno, treba da istrajno i preduzimljivo rade na sprečavanju uticaja koji su štetni za njihov razvoj. Takođe, imperativi u njihovom postupanju su potpuno poštovanje prava, sloboda, dostojanstva i autonomnosti ličnosti, načela profesionalnosti, humanosti i srazmernosti.

Striktno pridržavanje prezentovanih etičkih načela u postupanju policijskih službenika prema deci i maloletnicima u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom trebalo bi da pomogne njihovoj resocijalizaciji i da spreči njihovu dalju konfrontaciju sa zakonskim i društvenim normama. Jedan od preduslova za to je i permanentno stručno osposobljavanje i usavršavanje specijalizovanih policijskih službenika. Oni bi trebalo da usvoje posebna znanja iz oblasti prava deteta, prestupništva mladih i krivično-pravne zaštite dece i maloletnika, odnosno da steknu određene kompetencije koje su se do sada zahtevale od socijalnih radnika. To bi značajno poboljšalo nacionalni koncept zaštite dece i maloletnika u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom – oni bi bili nedvosmisleno stavljeni u centar pažnje, bez obzira da li su žrtve, svedoci ili počinioci krivičnog dela, zlostavljanja i zanemarivanja.

Podizanjem sopstvenih kapaciteta stvaraju se uslovi da se pažnja policije preusmerava na širu kategoriju dece i maloletnika pod rizikom, a ne samo na decu i maloletnike koji su već počinioci krivičnih dela. Time karakter društvene akcije i reakcije dobija proaktivni smisao.

Dakle, upravo su individualno socijalno-humano ponašanje policajca, poštovanje načela policijske etike i njegovo stapanje sa sredinom, odnosno oslušivanje pulsa građana i samim tim prihvaćenost u određenoj sredini, ključ za što bolje korišćenje resursa zajednice za borbu protiv maloletničkog prestupništva i kriminaliteta uopšte.

Literatura

1. Avramović, N; Marković, M; Harmonizacija prava policije Republike Srbije sa evropskim standardima u oblasti zaštite ljudskih prava, *Pravo – teorija i praksa*, vol. 27, br. 11–12/2010, Novi Sad, 2010.
2. Delibašić, M: *Etički aspekti policijskog rada sa maloletnim prestupnicima*, Magistarska teza, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2010. str. 77–115.
3. Froku, M; Maloletnička delinkvencija – partnerski rad, objavljeno u: *Međunarodna konferencija o bezbednosti lokalne zajednice*, Vrnjačka Banja, 2007.
4. Foot. P; *Moral Dilemmas*, Oxford Univerity Press, Oxford, 2003.
5. Kolesarić, V; *Neki psihologijski aspekti etike u istraživanju s djecom*, Edicija Dijete i društvo, sveska 1/5, Zagreb, 2003.
6. Ignjatović, Đ; Stanje i tendencije kriminaliteta maloletnika u Srbiji, *Crimen*, vol. V, br. 2/2014, Pravni fakultet, Beograd.
7. Nikač, Ž; Policija u zaštiti ljudskih prava i građanskih sloboda, *Teme*, vol. 37, br. 4/2013, Univerziteta u Nišu.
8. Perović, A. M; *Uvod u etiku*, Savez pedagoških društava Vojvodine, Novi Sad, 2003.
9. Simonović, B; *Implementacija projekta „Rad policije u zajednici i bezbedna zajednica“ u Kragujevcu*, Kragujevac, 2007.
10. Singer, S; Perić, J; Analitičko i kreativno rješavanje problema [online], dostupno na: http://www.efos.unios.hr/arhiva/dokumenti/P3_kreativnost_biljeske.pdf (14. 4. 2016).
11. Stajić, Lj; Mijalković, S; Stanarević, S; *Bezbednosna kultura*, drugo izdanje, Draganić, Beograd, 2005.
12. Urbanc, K; *Etika i vrijednosti u socijalnom radu*, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zagreb, 2002.
13. *Vodič za demokratski rad policije*, sastanak OEBS-a u Kopenhagenu 1990.
14. Vuković, S; Uloga policije u prevenciji delinkventnog ponašanja dece i maloletnika, *Nauka – Bezbednost – Policija*, vol. 10, br. 1/ 2005, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd.

Normativno-pravni izvori

1. Konvencija UN o pravima deteta, „Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, br. 15/90 i „Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 4/96.
2. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Rim, 1950.
3. Savet Evrope, Komitet ministara: Evropski kodeks policijske etike, Preporuka (2001)10 koju je usvojio Komitet 19.09.2001. godine, na 765. sastanku zamenika ministara [online], dostupno na: http://www.defendologija.com/latinica/propisi/evropski_kodeks_policijske_etike.htm (17. 4. 2016).
4. Savet za prava deteta Vlade Srbije: Nacionalni plan akcije za decu [online], dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/decaipolicija.nsf/Nacionalni_plan_akcije_za_decu_cir.pdf (11. 3. 2016).
5. *Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (25. 12. 2008)*, Službeni glasnik RS, br. 122/08 i Akcioni plan za njeno sprovođenje (11. 3. 2010).
6. Nacionalna strategija za mlade, „Službeni glasnik RS“, br. 55/08.
7. Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, „Službeni glasnik RS“, br. 85/2005.
8. Zakon o policiji, „Službeni glasnik RS“, br. 6/2016 od 28. 1. 2016.
9. *Uputstvo o policijskoj etici i načinu obavljanja poslova policije*, „Službeni glasnik RS“, br. 41/2003
10. *Uputstvo o postupanju policijskih službenika prema maloletnim i mlađim punoletnim licima*, MUP-a Republike Srbije, [online], dostupno na: <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/porodica/zlostavljanje/Uputstvo%20postupanje%20policija.pdf> (1. 3. 2016).
11. Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja, [online], dostupno na: http://www.pravadeteta.com/attachments/653_286_OPSTI%20PROTOKOL.pdf (3. 3. 2016).
12. Poseban protokol o postupanju policijskih službenika o zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja, [online], dostupno na: [https://www.unicef.org/serbia/Posebni_protokol_-_MUP\(1\).pdf](https://www.unicef.org/serbia/Posebni_protokol_-_MUP(1).pdf) (13. 3. 2016).
13. „Deca i policija – Psihološki i etički aspekti uspostavljanja odnosa poverenja i saradnje između policije i dece u kontaktu i/ili sukobu sa zakonom“ [online], dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_cir/decaipolicija.nsf/Deca_i_policija_cir.pdf
14. Kodeks o policijskoj etici, „Službeni glasnik RS“, br. 92/2006.
15. Kodeks ponašanja državnih službenika, „Službeni glasnik RS“, br. 29/2008.
16. Vodič za demokratski rad policije, sastanak OEBS-a u Kopenhagenu 1990, str. 13 [online], dostupno na: <http://www.osce.org/sr/secretariat/23808?download=true> (12. 4. 2016).

ETHICAL PRINCIPLES OF COMMUNITY POLICE WORK WITH JUVENILE OFFENDERS

Milan Delibašić

Directorate for Execution of Criminal Sanctions
District Prison Kragujevac

Summary: The increase in the degree of violence is an obvious problem of our society, which will become urgent if radical changes are not undertaken and if strategic approaches are not taken for its solution. One segment of domestic violence is in educational institutions and it requires urgent development of content and taking concrete measures aimed at its prevention and suppression, because it produces concrete and long-term consequences with negative impact on the overall atmosphere in school environment and society as a whole. Any form of school violence can leave lasting effects on growing up, development and construction of children and youth, first of all on the mental health of young people, who are emotionally immature.

Without an adequate response any violence is supported, encouraged and is taking root in new and more severe manifestations. In addition to this, brutal and cruel violent incidents in schools require greater interest and serious approach to their prevention and eradication by all stakeholders of school life, the factors of safety and responsible state and social institutions. Violence in schools should not be treated only at an individual or group level, and school level. This problem is not sufficiently seen as a process that takes place within the school, but it is necessary to consider the broader, social, and systemic framework, including the problems of its prevention and suppression. In this sense, violence in schools requires a systematic approach, with appropriate engagement and comprehensive forms of cooperation between all competent and responsible entities.

The institutional entities in the prevention of delinquency are primarily the police and judiciary. In order to understand this issue, it is necessary to know police and judicial ethics. The causes of juvenile delinquency are numerous, and they are also subjective and objective. As it is evident that there are major differences between individuals of the same age, it could be said that juvenile delinquency is determined by the factors related to the personality as well as the factors of the social environment.

Educational neglect is very important for the occurrence of juvenile delinquency. The cause of juvenile delinquency often lies in their own criminogenic family, or at the close acquaintance with which minors are identified because they have no better role model nearby.

When it comes to the police officers who treat children in the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Serbia it should know, above all, that the basis to avoid some of the ethical dilemmas from the general immaturity of a minor and his actions, in fact is to avoid double and multiple relationships with the child or minor or his parents or guardians.

It has been said that the privacy of minors and the confidentiality of information today are imperative for every police officer who works with minors. Ethical dilemmas will be avoided and the child's right to choose and the freedom to make decisions will be respected. Of course, if this freely made decisions are not limited by law. Also, you should respect the right of a child, a minor, or his parent or guardian, (not) to consent to certain procedures, and at the same time, to encourage their participation, and gradually take responsibility upon themselves.